

Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Z badań wynika, że coraz więcej Polaków wykazuje zainteresowanie sprawami wykraczającymi poza ich życie prywatne, starając się m.in. wpływać na funkcjonowanie lokalnych społeczności lub na działalność określonych grup środowiskowych czy zawodowych, a także przyczynić do rozwiązania problemów społecznych oraz pomocy potrzebującym¹. Pojawia się pytanie, czy wzrost zaangażowania społecznego w Polsce sprawia, że rośnie także realne poczucie wpływu Polaków na sprawy publiczne. Sprawdziliśmy to w lutowym badaniu² sondując opinie respondentów na temat możliwości kształtowania przez nich rzeczywistości społecznej w wymiarze krajowym oraz lokalnym.

WPŁYW NA SPRAWY KRAJU

Co prawda większość respondentów w dalszym ciągu uważa, że zwykli obywatele pozbawieni są możliwości wpływu na sprawy kraju (57%), jednak patrząc z perspektywy czasu można stwierdzić, że odsetek ten należy obecnie do najniższych, odkąd monitorujemy tę kwestię. Jest przy tym zdecydowanie niższy niż notowany w latach dziewięćdziesiątych XX wieku i w pierwszych latach bieżącego stulecia.

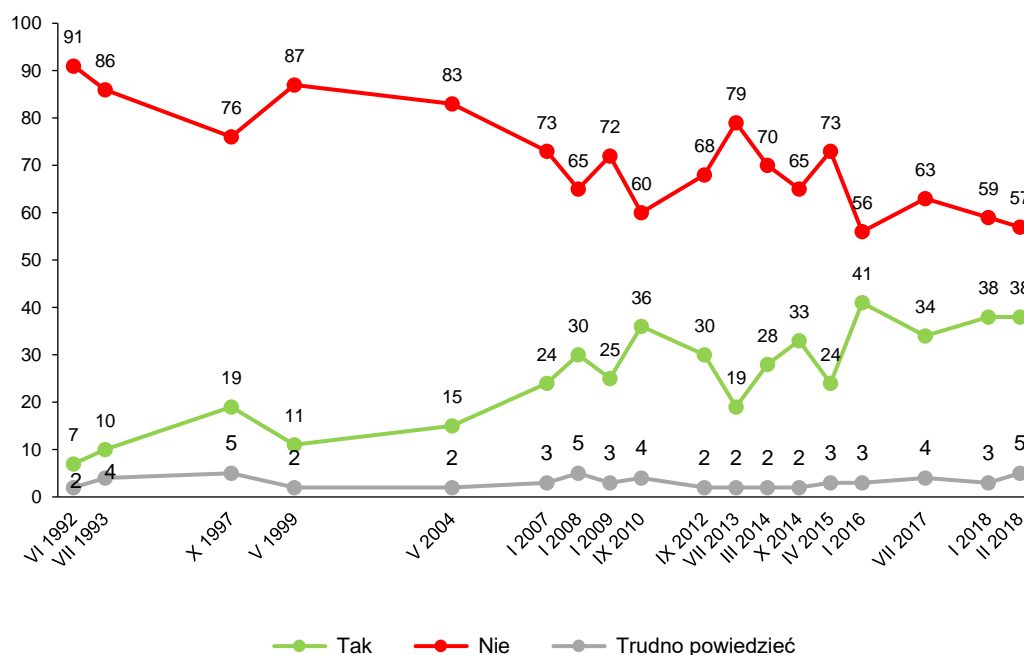
W ciągu ostatniego półrocza poczucie wpływu obywateli na sprawy państwa nieco wzrosło (o 4 punkty procentowe), jest natomiast minimalnie niższe (o 3 punkty) niż rekordowe, jakie odnotowaliśmy przed dwoma laty. Aktualnie przekonanie, że zwykli ludzie mają wpływ na sprawy kraju, wyraża ponad jedna trzecia badanych (38%), natomiast przeciwną opinię podziela 57% respondentów, co w porównaniu z pomiarem z lipca 2017 roku oznacza 6-punktowy spadek.

---

¹ Zob. komunikat z badań CBOS „Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich”, luty 2018 (oprac. R. Boguszewski).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (333) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 lutego 2018 roku na liczącej 1057 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?

Deklarowane poczucie wpływu na sprawy kraju jest z reguły tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych, im bardziej znacząca ich pozycja zawodowa, większe zadowolenie z sytuacji materialnej i wyższy dochód *per capita*, a także im młodszy wiek respondentów i większa miejscowość zamieszkania (zob. tabelę aneksową 1). Istotnie częściej niż inni deklarują je osoby najczęściej praktykujące religijnie, określające swoje poglądy polityczne jako prawicowe, zaś w elektoratach partyjnych głównie zwolennicy PiS oraz ruchu Kukiz'15.

TABELA 1

Elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	51	46	3
PO	41	52	6
PSL*	20	70	10
SLD*	36	64	0
Kukiz'15	59	41	0
Nowoczesna*	47	53	0

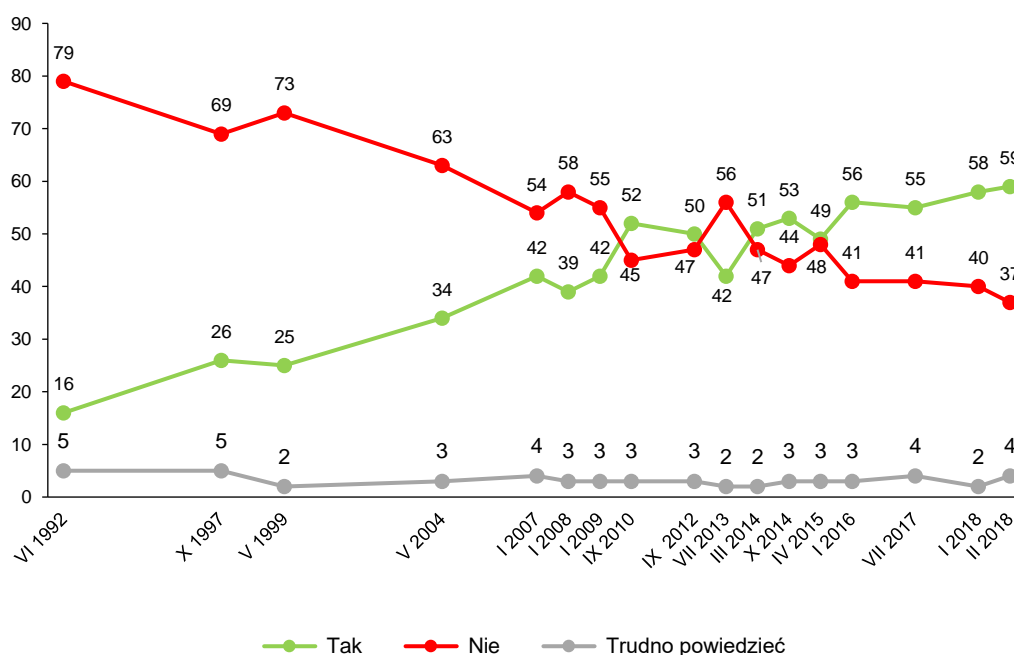
* Dane odnoszące się do tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na ich niewielką liczebność w próbie

WPŁYW NA SPRAWY MIASTA LUB GMINY

Tradycyjnie znacząco wyższe od poczucia podmiotowości w wymiarze krajowym jest przekonanie o możliwości wpływu obywateli na sprawy lokalnej społeczności, a więc swojego miasta lub gminy. Dodatkowo od początku lat dziewięćdziesiątych notujemy istotny i w miarę systematyczny wzrost odsetka badanych uważających, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy swojej społeczności lokalnej. Obecnie jest on najwyższy, odkąd pytamy o tę kwestię (59%). Przeciwną opinię wyraża nieco ponad jedna trzecia respondentów (37%) i relatywnie częściej niż inni są to badani niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (54%) i osiągający najniższe dochody *per capita* (46%), osoby mające 65 lat i więcej (52%), ankietowani legitymujący się wykształceniem podstawowym (50%) lub zasadniczym zawodowym (48%), a w grupach społeczno-zawodowych – robotnicy niewykwalifikowani (51%), renciści (49%) oraz emeryci (48%) – zob. tabelę aneksową 2.

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?

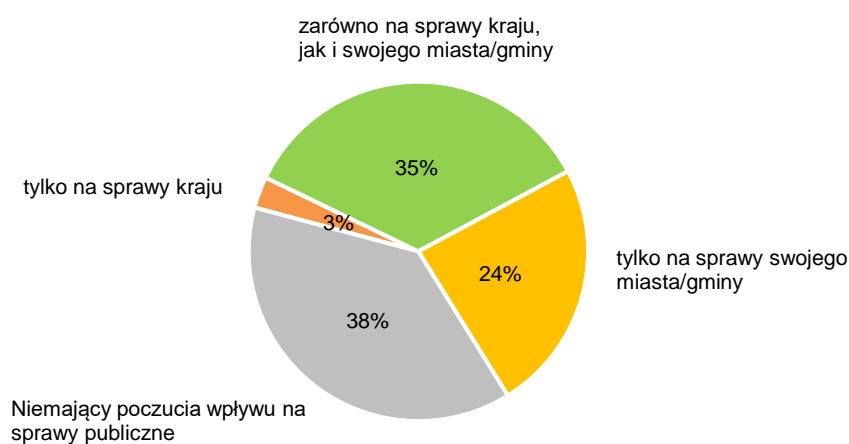

SYNTETYCZNE UJĘCIE POCZUCIA WPŁYWU NA SPRAWY PUBLICZNE

Ujęcie syntetyczne pozwala stwierdzić, że niemal dwie piąte Polaków (38%) uważa, iż od ludzi takich jak oni nie zależy ani to, co się dzieje w skali ogólnopolskiej, ani na poziomie lokalnym. Jedna trzecia badanych (35%) ma poczucie wpływu zarówno na sprawy kraju, jak i miasta czy gminy, jedna czwarta (24%) – wyłącznie na to, co dzieje się w ich miejscowości, natomiast nieliczni (3%) – tylko na sytuację w kraju.

CBOS

RYS. 3. Badani uważający, że ludzie tacy jak oni mają wpływ:

Poczucie braku podmiotowości obywateli i braku możliwości wpływania na sprawy kraju oraz miejscowości zamieszkania jest tym większe, im starszy wiek respondentów, im niższy poziom wykształcenia, gorzej postrzegana własna sytuacja materialna oraz mniejszy dochód *per capita*. W grupach społeczno-zawodowych o braku wpływu obywateli zarówno na sprawy kraju, jak i lokalnej społeczności przekonani są najczęściej robotnicy oraz emeryci i renciści. Z kolei przekonanie o możliwości skutecznego wpływania na działania zarówno władz lokalnych, jak i centralnych wyrażają przede wszystkim osoby najlepiej wykształcone, najmłodsze, najczęściej praktykujące religijnie, deklarujące prawicowe poglądy polityczne, a w grupach społeczno-zawodowych – zwłaszcza uczniowie i studenci, kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla oraz pracownicy administracyjno-biurowi (zob. tabelę aneksową 3).

Odczuwany wpływ na sprawy publiczne jest w istotny sposób powiązany z innymi wskaźnikami odnoszącymi się do aktywności obywatelskiej. Osoby, które poświęcają swój wolny czas na aktywną działalność w ramach organizacji, stowarzyszeń, ruchów, klubów lub fundacji, istotnie częściej niż nieaktywne w tym względzie wyrażają przekonanie o możliwości współkształtowania przez zwykłych obywateli zarówno polityki lokalnej (67% wobec 54%), jak i krajowej (48% wobec 32%).

TABELA 2

Podejmowanie pracy społecznej w ramach jakiejś organizacji obywatelskiej (stowarzyszenia, ruchu, klubu lub fundacji)	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?			Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
Tak	48	49	3	67	30	3
Nie	32	62	6	54	42	4

Można też zaobserwować związek między poczuciem wpływu na sferę publiczną a angażowaniem się w dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo na rzecz potrzebujących. Badani, którzy pracowali w ten sposób w 2017 roku, w porównaniu do niepodejmujących tego typu działalności społecznej, częściej odczuwają wpływ zarówno na sprawy swojego miasta czy gminy (74% wobec 57%), jak i na sprawy kraju (48% wobec 38%).

TABELA 3

Czy zdarzyło się Panu(i) dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo też pracować społecznie na rzecz potrzebujących w 2017 roku?	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?			Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
Tak	48	50	5	74	23	3
Nie	38	57	5	57	40	3

Co jednak istotne, zależność pomiędzy aktywnością obywatelską a poczuciem wpływu na sprawy publiczne może być dwukierunkowa. Z jednej strony zaangażowanie w działalność społeczną umacnia poczucie podmiotowości w sprawach publicznych, z drugiej zaś zinternalizowane przekonanie, że działania zwykłych ludzi mogą kształtować sferę publiczną, sprzyja gotowości do podejmowania działań społeczno-politycznych, w tym wpływa m.in. na skłonność do udziału w wyborach. Osoby przekonane o wpływie zwykłych obywateli na sprawy kraju częściej wyrażają gotowość do uczestniczenia w wyborach niż niepodzielające takiej opinii (86% wobec 63%). Podobnie jest w przypadku deklarowanego przekonania o wpływie mieszkańców na sprawy lokalnej społeczności – 80% respondentów przekonanych o takim wpływie deklaruje pewność udziału w ewentualnym głosowaniu, podczas gdy wśród niezgadających się z tą opinią zainteresowanych głosowaniem w wyborach parlamentarnych jest 59%.

TABELA 4

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział?	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Na pewno wziął(ę)by w nich udział	86	63	61
Nie wiem, czy wziął(ę)by w nich udział	9	17	10
Na pewno nie wziął(ę)by w nich udziału	5	20	29

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział?	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Na pewno wziął(ę)by w nich udział	80	59	51
Nie wiem, czy wziął(ę)by w nich udział	10	19	28
Na pewno nie wziął(ę)by w nich udziału	10	22	21

Procentowanie w kolumnach

***

Obserwowany w badaniach wzrost zaangażowania Polaków w działalność społeczną koreluje z rosnącym poczuciem wpływu obywateli na sprawy publiczne, zwłaszcza w wymiarze lokalnym. Przekonanie, że zwykli ludzie mają wpływ na sprawy swojego miasta czy gminy, wyraża obecnie 59% badanych, co w porównaniu z początkiem lat 90. oznacza niemal czterokrotny wzrost. W dalszym ciągu Polacy w większości nie są natomiast przekonani o swoim wpływie na sprawy kraju, jednak i w tym względzie daje się obserwować nieznaczną, aczkolwiek nieregularną poprawę. Poczucie podmiotowości w wymiarze krajowym, w przeciwieństwie do wymiaru lokalnego, w istotnym stopniu uwarunkowane jest sytuacją polityczną i w znaczący sposób uzależnione jest od preferencji partyjnych badanych. Niewątpliwie jednak większemu poczuciu wpływu zarówno na sprawy lokalne, jak i krajowe sprzyja zaangażowanie obywatelskie Polaków – zarówno w ramach stowarzyszeń i organizacji, jak i poza nimi. Z drugiej zaś strony poczucie podmiotowości w życiu publicznym motywuje do podejmowania działań społeczno-politycznych, począwszy od udziału w wyborach.

Opracował

Rafał Boguszewski